

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา Development of Training Curriculum for Short-Term Ordination of Monks in Buddhism

เลิศพิพัฒน์ แก้ววันทอง*, ดุสิต ขาวเหลือง, มานพ แจ่มกระจ่าง

Lerdpipat Kaewwanthong, Dusit Khawloueng, Manop Jamkrajang

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Major Education and Social Development, Faculty of Education, Burapha University,

Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: watnongbua42@gmail.com

(Received: October 22 2019; Revised : December 20 2019; Accepted : January 8 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการในการบวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้พัฒนาผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นพระจำนวน 285 รูป จากคณะสงฆ์ภาค 13 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามจังหวัดโดยวิธีการแบ่งเป็นสัดส่วน และการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 48 รูป/คน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับก้าวหน้า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) ทดลอง 4) ประเมินผลหลักสูตร และรับรองหลักสูตรการฝึกอบรม วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละดัชนีประสิทธิผล และขนาดของผล (Effect size) ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการในการบวชระยะสั้นของพระภิกษุซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเบื้องต้นบวช 5-9 วัน คิดเป็นร้อยละ 19.30 ระดับกลางบวช 10-15 วัน คิดเป็นร้อยละ 45.61 และระดับก้าวหน้าบวช 16-30 วัน คิดเป็นร้อยละ 34.74 สาเหตุของการบวชระยะสั้นเนื่องมาจากการลางานได้จำกัด คิดเป็นร้อยละ 73.33 วิชาจำเป็นสำหรับผู้บวชระยะสั้นต้องเรียน คือ วิชาวินัย วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ วิชาคิปปิปฏิบัติ วิชาศาสนพิธี และภาวนา
2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับเบื้องต้นบวช 5-9 วัน ระดับกลางบวช 10-15 วัน ระดับก้าวหน้าบวช 16-30 วัน ซึ่งได้ทดลองฝึกอบรมทั้ง 3 ระดับ พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนก่อนและหลัง ได้ขนาดของผล (Effect size) $ES = 68.18$, $ES = 74.50$, $ES = 69.43$ ตามลำดับ ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ .80 และผลการคำนวณหาดัชนีประสิทธิผลการฝึกอบรมก่อนและหลังฝึกอบรมทั้ง 3 ระดับ พบว่า ได้ค่า $E.I = 72.00$, $E.I = 65.81$, และ $E.I = 62.10$ ตามลำดับ
3. ความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรไปใช้ทั้ง 3 ระดับ สรุปว่าหลักสูตรฝึกอบรมทั้ง 3 ระดับเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาของหลักสูตรที่ครอบคลุมเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับช่วงเวลาการบวชระยะสั้น

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, พระภิกษุบวชระยะสั้น, พระพุทธศาสนา

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the short-term ordination requirements of monks in Buddhism 2) to develop training curriculums 3) to study the feasibility of using training curriculums for short-term ordination monks in Buddhism. The research was done using mixed methods research methodology including quantitative research method which stratified random sampling 285 monks according to province by proportioning from the monastic order in Sangha Region 13 and qualitative research method from 48 key informants. The development of training curriculum was divided into 3 levels including the basic level, the medium level, and the advanced level. The curriculum development process was divided into 4 phases as follows : 1) analysis needs assessment 2) curriculum development 3) implementation and 4) evaluation and study the feasibility of using training curriculums. The collected data were analyzed by percentage, effectiveness index and effect size.

The research finding were summarized as follows :

1. The Need of short-term ordination were : 1. taking a leave for ordinate 5-9 days equivalent to 19.30% 2. taking a leave for ordinate 10-15 days equivalent to 45.61% 3. take a leave for ordinate 16-30 days equivalent to 34.74%. The most reasons of short-term ordination was limited to take a leave and rated at 73.33%. The subjects which were necessary to study for short-term ordination monks namely discipline, Dharma, Buddha's biography and praying.
2. The development of a training curriculum for short-term ordination monks was divided into 3 levels including the basic level, ordinate 5-9 days, the medium level, ordinate 10-15 days and the advanced level, ordinate 16-30 days. The comparison score of training achievement pretest and posttest by the effect size (ES) were found that $ES = 68.18$, $ES = 74.50$, $ES = 69.43$ respectively, which is more than .80 the results, of training effectiveness index pretest and posttest the level 3 training curriculum were found that value $E.I = 72.00$, $E.I = 65.81$, $E.I 62.10$, respectively.
3. The feasibility of using training curriculums on 3 levels concluded that all 3 levels of training curriculums were available due to suitable content, useful and fit within the short time.

Keywords : Development of Training curriculum, Monk ordination short, Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนานั้นถือกันว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นประเพณีที่สืบทอดมาโดยถูกต้องตามสมควรแก่เหตุ คือ การที่พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยได้มีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน (พระราชมณเฑียร (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี), 2557: 10)

หลักธรรมคำสอนได้สอดแทรกเข้าไปสู่วิถีการดำเนินชีวิต เป็นรากฐานให้กับวัฒนธรรมประเพณี ตลอดถึงวิถีคิดในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านความเป็นอยู่ ล้วนอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นองค์ความรู้พื้นฐาน จนกลายเป็นลักษณะพิเศษของคนไทย พระพุทธศาสนาเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นที่เคารพสักการะ และเกิดการบวชกุลบุตรที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นภิกษุขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน การบวชจึงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ชาวพุทธให้ความสำคัญ เกิดเป็นประเพณีที่ชาวไทยพออายุครบ 20 ปี มักจะหาโอกาสสักครั้งในชีวิตเพื่อบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และการบวชวิวัฒนาการมาโดยลำดับตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง จนกลายเป็นค่านิยม บางครั้งการบวชในสังคมไทยก็ออกนอกหลักการพระธรรมวินัยในด้านเนื้อหาไปเรื่อยๆ คงไว้แค่เพียงรูปแบบ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดภาวะอ่อนแอและเสื่อมโทรมไปในปัจจุบัน (อำนาจ ปักษาสุข, 2557: 5)

การออกบวชเป็นการดำเนินชีวิตอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นวิถีชีวิตเฉพาะแบบเพื่อพัฒนาบุคคลให้มุ่งสู่เป้าหมาย คือ ความพ้นทุกข์ ที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ดังคำสรุปการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและการบรรลุพระอรหันต์ของพระสาวกว่าชาติสิ้นไปแล้ว พรหมจรรย์เสร็จสิ้นลงแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำแล้วกิจอื่นๆ ที่จะต้องทำเพื่อการนี้ ย่อมไม่มีอีก ภิกษุใด เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาสพอยู่จบพรหมจรรย์แล้วทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระได้แล้ว บรรลุประโยชน์ ได้โดยลำดับแล้ว สิ้นภวสังโยชน์แล้ว หลุดพ้นเพราะรู้โดยชอบ พระพุทธพจน์นี้แสดงถึงวัตถุประสงค์ของชีวิตนักบวชต้องการ คือ การบรรลุพระนิพพาน ได้แก่ การหลุดพ้นอย่างสิ้นเชิงจากทุกสิ่งทุกอย่างทั้งรูปธรรมนามธรรม คือ “ความสิ้น รากะ โทสะ โมหะ” “และ ความสิ้นตัณหา” คือ จุดจบแห่งทุกข์ คือ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการบวช (มัน เสือสูงเนิน, 2557: 8)

แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปแนวคิดการบวชในพระพุทธศาสนาจากเดิม คือ ความต้องการพ้นทุกข์ (นิพพาน) ได้มีพลวัตไปเป็นวัตถุประสงค์ที่หลากหลายในสังคมไทยปัจจุบัน แม้ในวิถีการบวชยังอ้างอิงแนวคิดในพระไตรปิฎก แต่การดำเนินชีวิตของผู้บวชมิได้ตั้งอยู่ในองค์ความรู้ตามหลักการดั้งเดิม ได้แก่ การมีวัตถุประสงค์ทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การบวชตามประเพณี บวชเพื่อศึกษาวิชาการตามระบบทางโลก ที่เห็นว่าได้รับการยอมรับสถานะในทางสังคมไทยในปัจจุบัน ที่ชัดเจนตามหลัก

พระธรรมวินัย จึงเหลืออยู่ 2 ประเภท คือ พระภิกษุ กับ สามเณร ซึ่งในปัจจุบันมีความหละหลวมทางพระวินัยจนเกิดปัญหาและอธิกรณ์ขึ้นบ่อยครั้ง (พระครูสุนทรประสิทธิ์ธรรม (ประสิทธิ์ ชุตินธโร), 2558: 12)

การเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีจักรของสังคมแห่งความรู้ วิธีการปลูกปัญญา การจัดการศึกษาจะยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่า การเรียนการสอนในทางทฤษฎี และให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษาสภาวะพิเศษเหล่านี้เอื้ออำนวยให้เกิดการขยายรูปธรรมแห่งความสำเร็จสู่สังคมส่วนรวมในหลากหลายรูปแบบ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2554) การพัฒนาบุคลากรภายในวัดเพื่อสังคม วัดต้องจัดพระที่เลี้ยงดูและการปฏิบัติศาสนกิจ ศาสนพิธีและการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดให้แก่พระบวชใหม่ให้ปฏิบัติได้ถูกต้องเป็นประโยชน์แก่วัดและสังคม ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้อบรมหลักสูตรต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานหน้าที่ต่างๆ ภายในวัด เช่น หลักสูตรวิปัสสนาจารย์ หลักสูตรพระนักเผยแผ่ เพื่อพัฒนาวัดและสังคมต่อไป (พระมหาสหัส ฐิตสาโร, 2557: 383)

จากสภาพการณ์ข้างต้นจึงควรมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำอย่างไรให้พระภิกษุที่บวชระยะสั้นมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บวชโดยตรงแนบแน่นของปัญหาที่ยังจะมีมากยิ่งขึ้น จากตัวอย่างของวิกฤติการณ์การบวชในพระพุทธศาสนาข้างต้นนั้น พอเป็นดัชนีบ่งชี้ว่าปัจจุบันเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อระบบสิ่งแวดล้อม ประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างมากมายแล้วแผ่ขยายเป็นวงกว้าง ทั้งประชาชนจะต้องรู้จักวิธีการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และกระแสแนวความคิดต่อการบวชที่กำลังเปลี่ยนไปได้ส่งผลให้การบวชในสังคมไทยประสบกับภาวะวิกฤติต่างๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิกฤติการณ์ดังกล่าวได้บั่นทอนความเชื่อมั่นเรื่องการบวชในประเทศไทยว่า การบวชนั้นยังเป็นการทำให้ชีวิตเจริญด้วยคุณธรรมหรือเป็นเพียงผู้ฝึกฝนพัฒนาตนเองมาน้อยเพียงใด ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาจึงเข้าสู่ยุคเสื่อมซึ่งสอดคล้องกับที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า เพราะเหตุอันตรธานทั้ง 5 ประการ ฉะนั้นการบวชแล้วมาศึกษา มาปฏิบัติ ก็จะช่วยพยุงพระพุทธศาสนาไม่ให้อันตรธานเสื่อมสูญไปได้ (พระราชมณเฑียร (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี), 2557: 12)

พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนถ้าประพฤติปฏิบัติชอบก็จะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสของญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลายที่เลื่อมใสแล้วก็จะเลื่อมใสยิ่งขึ้นไป ก็จะช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองฉะนั้นพระสงฆ์ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความแตกฉานยิ่งๆ ขึ้นไปมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอน

และปรับใช้ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน (สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม), 2560: 4)

ในการนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหาวิธีการที่จะช่วยให้การบวชระยะสั้นเป็นประโยชน์สำหรับผู้บวชโดยจะพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุที่บวชระยะสั้น เพราะการบวชที่ถือว่าดีมีประโยชน์โดยตรง คือ บวชแล้วได้ศึกษาเรียนรู้หลักพระธรรมวินัยถึงแม้จะบวชระยะเวลาล้านๆ ก็ยังมีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัยได้ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นพื้นฐานหรือว่าสร้างสมบุญบารมีไว้ให้เป็นอุปนิสัยปัจจัยในการประพฤติชอบ ประกอบกรรมดีย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้บวชสังคมและต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. ความต้องการในการบวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร
2. หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร
3. การนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้พัฒนาผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนามีความเหมาะสมหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการบวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้พัฒนาผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ภาคตะวันออก 4 จังหวัด มีจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

2. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา เนื้อหาที่จะศึกษาใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามแนวทางของกรมศาสนา (2554) โดยมีวิชาต่างๆ ได้แก่ วิชาวินัย วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ วิชาภวนา วิชาคิปปิปฏิบัติ วิชาศาสนพิธี

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ระหว่างเดือนสิงหาคม 2560 - สิงหาคม 2561 เป็นระยะเวลา 12 เดือน

4. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และผู้เคยบวชระยะสั้น ในภาค 13 มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) จำนวน 1,118 วัด

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าอาวาส จำนวน 238 รูป และผู้ช่วยเจ้าอาวาสจำนวน 47 รูป ในภาค 13 มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด โดยสุ่มแบบชั้นภูมิตามจังหวัดโดยวิธีการแบ่งเป็นสัดส่วน จำนวน 285 วัด

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าอาวาส วุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป และผู้เคยบวชระยะสั้น เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) จำนวน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ 48 รูป/คน มีเจ้าอาวาส จำนวน 23 รูป และผู้เคยบวชระยะสั้น จำนวน 25 คน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบวชระยะสั้นของพระภิกษุ
2. ได้แบบการจัดการศึกษาจากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของพระภิกษุที่บวชระยะสั้นของวัดในภาค 13 จำนวน 4 จังหวัด
3. เป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุที่บวชระยะสั้นในการพัฒนาศักยภาพและคุณธรรมของตนเองอย่างสอดคล้องกับบริบทในสังคมปัจจุบัน
4. ผู้บวชได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง แม้จะมีระยะเวลาบวชไม่นาน
5. มีโอกาสได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไปอีกยาวนาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเนื้อหาความรู้ ทักษะ ระยะเวลาการฝึกอบรมตามความจำเป็นเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพร้อมจะนำธรรมะไปประพฤติปฏิบัติได้ และทัศนคติ ของเรื่อง 1) วิชาวินัย 2) วิชาธรรม 3) พุทธประวัติ 4) วิชาคิปปิปฏิบัติ 5) วิชาศาสนพิธี 6) วิชาภavana สำหรับพระภิกษุที่บวชระยะสั้น

2. การบวช หมายถึง การฝึกฝนหรือการพัฒนาตนอย่างเข้มข้นด้วยการนำพาตนให้พ้นไปจากภาวะของความเป็นฆราวาส ดำเนินชีวิตที่ทวนกระแสของกิเลสพร้อมกันนั้นก็มี การฝึกฝนอบรมตนเองทางกาย วาจา และใจให้สูงขึ้น

3. การบวชระยะสั้น หมายถึง ผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาตามประเพณีหรือตามเงื่อนไขทางสังคมซึ่งมีระยะเวลาการบวชไม่เกิน 30 วัน ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

3.1 กลุ่ม 1 คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 5 - 9 วัน

3.2 กลุ่ม 2 คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 10 - 15 วัน

3.3 กลุ่ม 3 คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 16 - 30 วัน

4. ความต้องการในการบวชระยะสั้น หมายถึง ความต้องการของผู้ที่จะบวชมีเวลาจำกัดในการบวช

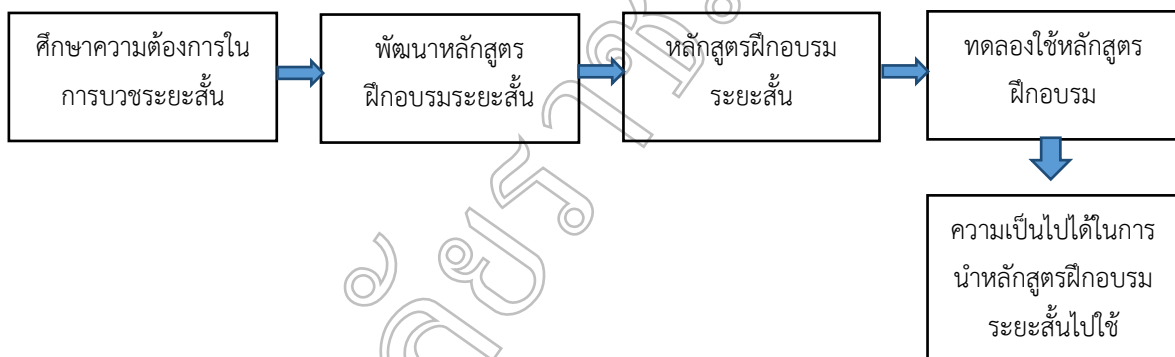
5. ความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้น

6. หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้น หมายถึง หลักสูตรที่ใช้สำหรับฝึกอบรมผู้บวชระยะสั้น ไม่เกิน 30 วัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม (Development of Training Curriculum) ดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) เนื้อหาหรือหน่วยฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรมหรือเทคนิควิธีการจัดฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559: 47) และแนวคิดการฝึกอบรม (Training) รวมทั้งหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา มีวิชาดังนี้ คือ 1) วิชาวินัย 2) วิชาธรรม 3) วิชาพุทธประวัติ 4) วิชาคิปปิปฏิบัติ 5) วิชาศาสนพิธี 6) วิชาภavana (กรมการศาสนา, 2554: 3)

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา ดังภาพประกอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ มีกรอบแนวคิดในการวิจัย คือแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม (Development of Training Curriculum) ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) เนื้อหาหรือหน่วยฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรมหรือเทคนิควิธีการจัดฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559: 47) และแนวคิดการฝึกอบรม (Training) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัย 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การยกร่างหลักสูตร การทดลอง การประเมินผลหลักสูตร การสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 285 รูป ประกอบด้วย เจ้าอาวาส จำนวน 238 รูป ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 47 รูป รวม 285 รูป และผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเขต

ปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด เจ้าอาวาส จำนวน 23 รูป และผู้เฒ่าบวชระยะสั้น จำนวน 25 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนนี้เป็นการเขียนโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีองค์ประกอบดังนี้ คือ 1) วัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) เนื้อหาหรือหน่วยฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรมหรือเทคนิควิธีการจัดฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559: 47) และแนวคิดการฝึกอบรม รวมทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีวิชาดังนี้ คือ 1) วิชาวินัย 2) วิชาธรรม 3) วิชาพุทธประวัติ 4) วิชาคิปปิปฏิบัติ 5) วิชาศาสนพิธี 6) วิชาภวนา (กรมการศาสนา, 2554: 3)

ขั้นตอนนี้ตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ถ้าเหมาะสมก็ดำเนินการต่อระยะที่ 3 ถ้าไม่เหมาะสมก็นำไปปรับปรุงและแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

ระยะที่ 3 ทดลองและประเมินผลหลักสูตร

ขั้นตอนนี้เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับเบื้องต้น คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 5 - 9 วัน 2) ระดับกลาง คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 10 - 15 วัน 3) ระดับก้าวหน้า คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 16 - 30 วัน

1. ระดับเบื้องต้น คือ ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุ 5 - 9 วัน การทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง คือ พระภิกษุ ของวัดปากน้ำแหลมสิงห์ ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี บวช 9 วัน จำนวน 9 รูป เข้าร่วมฝึกอบรมตลอดหลักสูตร 7 วัน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละคู่ขนาดของผล (Effect size) และใช้แบบทดสอบก่อนฝึกอบรม (Pretest) และหลังการฝึกอบรม (Posttest) ทั้งหมด 5 วิชา คือ วินัย ธรรม พุทธประวัติ ศาสนพิธี และคิปปิปฏิบัติ เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในด้านเนื้อหาสาระ กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม เอกสาร สื่อ เวลา กับเนื้อหา

2. ระดับกลาง คือ ระยะเวลาที่บวชเป็นพระภิกษุ 10 - 15 วัน การทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง คือ พระภิกษุ ของวัดทับไทร ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี บวช 15 วัน จำนวน 112 รูป เข้าร่วมฝึกอบรมตลอดหลักสูตร 12 วัน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละคู่ขนาดของผล (Effect size) และใช้แบบทดสอบก่อนฝึกอบรม (Pretest) และหลังการฝึกอบรม (Posttest) ทั้งหมด 5 วิชา คือ วินัย ธรรม พุทธประวัติ ศาสนพิธี และคิปปิปฏิบัติ เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในด้านเนื้อหาสาระ

กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม เอกสาร สื่อ เวลา กับเนื้อหา

3. ระดับก้าวหน้า คือ ระยะเวลาที่บวชเป็นพระภิกษุ 16 - 30 วัน การทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง คือ พระภิกษุ ของวัดตจจิก ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี บวช 20 วัน จำนวน 20 รูป เข้าร่วมฝึกอบรมตลอดหลักสูตร 14 วัน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละคู่ขนาดของผล (Effect size) และใช้แบบทดสอบก่อนฝึกอบรม (Pretest) และหลังการฝึกอบรม (Posttest) ทั้งหมด 5 วิชา คือ วินัย ธรรม พุทธประวัติ ศาสนพิธี และคิปปิปฏิบัติ เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในด้านเนื้อหาสาระ กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม เอกสาร สื่อ เวลา กับเนื้อหา

ระยะที่ 4 รับรองหลักสูตรการฝึกอบรม

ขั้นตอนนี้เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ให้ข้อมูลเจ้าอาวาส จำนวน 12 รูป เครื่องมือ คือ หลักสูตรการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เนื้อหาวิชา ระยะเวลาที่ฝึกอบรม จำนวนคาบ เก็บรวบรวมข้อมูล สังเกต จดบันทึก ปฏิบัติ เพื่อให้ข้อเสนอแนะความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในด้านเนื้อหา สาระ กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม เอกสาร สื่อ เวลา กับเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะนั้นแล้ว จึงได้หลักสูตรการฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus group) ดังนี้คือ “หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นต้องมีวิชาวินัยทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับเบื้องต้น คือ ผู้บวช 5-9 วัน จำเป็นต้องรู้วินัยซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก” (สนทนากลุ่ม 15 สิงหาคม 2561) สรุปว่า หลักสูตรฝึกอบรมทั้ง 3 ระดับ เป็นหลักสูตรที่กระชับมีเนื้อหาของหลักสูตรที่ครอบคลุมเหมาะสมกับเวลาที่จำกัด ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะนั้นแล้วจึงได้จัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ ความจำเป็นในการกลางานบวชได้จำกัดมีมากถึงร้อยละ 73.33 จึงจัดระดับของการบวชระยะสั้นไว้ 3 ระดับ คือ ระดับเบื้องต้น บวช 5-9 วัน ระดับกลาง บวช 10-15 วัน และระดับก้าวหน้า บวช 16-30 วัน และมีวิชาที่พระบวชระยะสั้นจะได้ศึกษาอบรม คือ วิชาวินัย วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ วิชาคิปปิปฏิบัติ วิชาศาสนพิธี และภวนา จึงได้หลักสูตรฝึกอบรมพระภิกษุบวชระยะสั้น เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) วัตถุประสงค์ 5) ขอบเขต 6) โครงสร้างหลักสูตร

7) กระบวนการฝึกอบรม 8) สื่อประกอบการฝึกอบรม 9) การวัดและประเมินผล หลักสูตรทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาวิชาวินยทุกระดับไม่ต่างกันส่วนเนื้อหาวิชาอื่นจะต่างไปตามระดับของการบวช

2. ผลประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา ดังนี้

2.1 ขนาดของผลทางการฝึกอบรมของพระภิกษุบวชระยะสั้นระดับต้น จำนวน 7 วัน ก่อนและหลังฝึกอบรม พบว่าขนาดของผล (Effect size) $ES = 68.18$ ซึ่งมีค่ามาก แสดงว่าพระภิกษุได้รับการฝึกอบรมแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้น

2.2 ผลการคำนวณหาดัชนีประสิทธิผลการฝึกอบรมของพระภิกษุบวชระยะสั้นก่อนและหลังฝึกอบรมระดับต้น จำนวน 7 วัน พบว่า ผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนฝึกอบรม (EPre-test) เป็นร้อยละ 21.33 และผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังฝึกอบรม (EPost-test) เป็นร้อยละ 93.33 ค่าของการเรียนรู้ของพระภิกษุผู้เข้าฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 72.00 ซึ่งมีความมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ $E.I = EPost-test - EPre-test \geq$ ร้อยละ 60 (กำหนดที่ ร้อยละ 60)

2.3 ขนาดของผลทางการฝึกอบรมของพระภิกษุบวชระยะสั้นระดับกลาง จำนวน 12 วัน ก่อนและหลังฝึกอบรม พบว่า ขนาดของผล (Effect size) $ES = 74.50$ ซึ่งมีความมาก แสดงว่าพระภิกษุได้รับการฝึกอบรมแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้น

2.4 ผลการคำนวณหาดัชนีประสิทธิผลการฝึกอบรมของพระภิกษุบวชระยะสั้นก่อนและหลังฝึกอบรมระดับกลาง จำนวน 12 วัน พบว่า ผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนฝึกอบรม (EPre-test) เป็นร้อยละ 28.96 และผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังฝึกอบรม (EPost-test) เป็นร้อยละ 94.77 ค่าของการเรียนรู้ของพระภิกษุผู้เข้าฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 65.81 ซึ่งมีความมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ $E.I = EPost-test - EPre-test \geq$ ร้อยละ 60 (กำหนดที่ร้อยละ 60)

2.5 ขนาดของผลทางการฝึกอบรมของพระภิกษุบวชระยะสั้นระดับก้าวหน้า จำนวน 14 วัน ก่อนและหลังฝึกอบรม พบว่า ขนาดของผล (Effect size) $ES = 69.43$ ซึ่งมีความมาก แสดงว่าพระภิกษุได้รับการฝึกอบรมแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้น

2.6 ผลการคำนวณหาดัชนีประสิทธิผลการฝึกอบรมของพระภิกษุบวชระยะสั้นก่อนและหลังฝึกอบรมระดับก้าวหน้า จำนวน 14 วัน พบว่า ผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนฝึกอบรม (EPre-test) เป็นร้อยละ 36.20 และผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังฝึกอบรม (EPost-test) เป็นร้อยละ 98.30 ค่าของการเรียนรู้ของพระภิกษุผู้เข้าฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 62.10 ซึ่งมีความมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ $E.I = EPost-test - EPre-test \geq$ ร้อยละ 60 (กำหนดที่ร้อยละ 60)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพระภิกษุบวชระยะสั้น เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความต้องการในการบวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จำแนกเป็น 3 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องตามความจำเป็น คือ ระดับเบื้องต้น บวช 5-9 วัน ระดับกลาง บวช 10-15 วัน และระดับก้าวหน้า บวช 16-30 วัน และมีวิชาที่พระบวชระยะสั้นจะต้องได้เรียนได้ศึกษาอบรม คือ วิชาวินยธรรม พุทธประวัติ คติปฏิบัติ ศาสนาพิธี และภาวนา ผู้บวชมีความต้องการของการบวชที่ต่างกันในระยะเวลาที่จำกัดหลังจากที่ได้บวชจากฆราวาสเป็นพระภิกษุแล้วก็มีบทบาทของการเป็นพระภิกษุอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม) (2560: 3) ว่า “พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนถ้าประพฤติปฏิบัติชอบก็จะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสของญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลายที่เลื่อมใสแล้วก็จะเลื่อมใสยิ่งขึ้นไป ก็จะช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ฉะนั้นพระสงฆ์ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความแตกฉานยิ่งๆ ขึ้นไปมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนและปรับใช้ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน”

2. หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้บวชระยะสั้นนั้นจัดหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับเบื้องต้น บวช 5-9 วัน ระดับกลาง บวช 10-15 วัน และระดับก้าวหน้า บวช 16-30 วัน หลักสูตรทั้ง 3 ระดับ มีเนื้อหาวิชาวินยทุกระดับไม่ต่างกันส่วนเนื้อหาวิชาอื่นจะต่างไปตามระดับของการบวช และต่างจากหลักสูตรของกรมการศาสนา คือ ของกรมการศาสนาจะบวชได้ไม่น้อยกว่า 15 วัน ส่วนเนื้อหาจะเหมือนกันกับระดับก้าวหน้า คือ บวช 16-30 วัน หลักสูตรนี้ได้ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแล้วเห็นว่ามีความเหมาะสม และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองทั้ง 3 ระดับ ปรากฏว่า ผลการคำนวณหาดัชนีประสิทธิผลการฝึกอบรม ผลที่ได้มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 ทุกระดับ และค่าขนาดของผล (Effect size) เกณฑ์ที่กำหนดไว้ 0.80 ได้ค่ามากกว่าทุกระดับของการฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจากจากผู้บวชมีความตั้งใจในการบวชมาก เพราะเวลาที่จำกัดอีกทั้งหลักสูตรมีเนื้อหาที่กระชับ วิทยาการที่ถวญความรู้มีความชำนาญในการใช้สื่อการสอนฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่มีบุคคลเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุด้วยสาเหตุต่างกัน เมื่อเข้ามาบวชแล้วก็จะได้ศึกษาอบรมเล่าเรียนและฝึกหัดปฏิบัติ ประพฤติตามพระธรรมวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระทอง ธมฺมโก (2553: 5) ที่ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำอะไรให้พระภิกษุที่บวชระยะสั้นมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บวชโดยตรงแนวมโนของปัญหาที่ยังจะมีมากยิ่งขึ้น วิฤติการณ์การบวชในพระพุทธศาสนาพอเป็นดัชนีบ่งชี้ว่าปัจจุบันเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างมากมายแล้วแผ่ขยายเป็นวงกว้าง ทั้งประชาชนจะต้องรู้จักวิธีการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสแนวความคิดต่อการบวชที่กำลังเปลี่ยนไปได้ส่งผลให้การบวชในสังคมไทยประสบกับภาวะวิฤติต่างๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้นซึ่งวิฤติการณ์ดังกล่าวได้บั่นทอนความเชื่อมั่นเรื่องการบวชในประเทศไทยว่า การบวชนั้นยังเป็นการทำให้ชีวิตเจริญด้วยคุณธรรมและฝึกฝนพัฒนาตนเองมาก

3. ความเป็นไปได้การนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้พัฒนาผู้บวชระยะสั้นในพระพุทธศาสนา หลักสูตรฝึกอบรมจัดเป็น 3 ระดับจึงเหมาะกับผู้ที่บวชระยะสั้นตามความประสงค์ของแต่ละคน เพราะบางคนมีเวลาในการบวชได้น้อยจึงต้องใช้หลักสูตรนี้ฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมพระภิกษุบวชระยะสั้น ในระดับต่างๆ นั้นจะเห็นได้ว่าพระภิกษุบวชระยะสั้นให้ความสนใจและตั้งใจในการฝึกอบรมเป็นอย่างมาก และจากการสนทนากลุ่มสรุปว่า มีความเป็นไปได้ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บวชมีความตั้งใจในการบวชมาก เพราะเวลาที่จำกัดอีกทั้งหลักสูตรมีเนื้อหาที่กระชับ วิทยาการที่ถ่ายทอดความรู้มีความชำนาญในการใช้สื่อการสอนฝึกอบรม โดยเฉพาะในการบูรณาการ สอดคล้องกับคำกล่าวของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2554: 13) กล่าวว่า “ใช้สื่อการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับโลกปัจจุบันซึ่งเกิดดับเปลี่ยนแปลงไปตามวัฏจักรของสังคมแห่งความรู้ วิธีการปลูกปัญญา การจัดการศึกษาจะยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าการเรียนการสอนในทางทฤษฎี และให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร” พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษาสภาวะพิเศษเหล่านี้เอื้ออำนวยให้เกิดการขยายรูปธรรมแห่งความสำเร็จสู่สังคมส่วนรวมในหลากหลายรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การหลักสูตรฝึกอบรมพระภิกษุบวชระยะสั้นนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมให้เกิดผลต่อการพัฒนาพระภิกษุที่บวชระยะสั้นในระดับต่างๆ ซึ่งควรพิจารณาในส่วนของความยากง่ายเหมาะสมกับระดับการบวชให้สอดคล้องกับความประสงค์ของผู้ต้องการบวชในระดับต่างๆ ที่สามารถบวชได้ตั้งแต่ 5-9 วัน, 10-15 วัน, และ 16-30 วัน สำหรับผู้ที่บวช 5-9 วันนั้นมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ มีมติมหาเถรสมาคม (มติที่ 49/2561) ไม่อนุญาตให้บวชตามประเพณีได้เพราะเวลาของการบวชนั้นสั้นเกินไป แต่ยังอนุโลมให้บวชหน้าไฟให้กับญาติได้

1.2 การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้นควรจัดทำเป็นโปรแกรมที่คำนึงถึงความพร้อมของผู้บวชเป็นสำคัญมีกำหนดบวชและลาสิกขาที่ชัดเจนแน่นอน มีการบวชเป็นกลุ่มๆ ละเท่าๆ กันซึ่งจะช่วยบริหารหลักสูตรฝึกอบรมได้ง่ายยิ่งขึ้นไม่ยุ่งยาก

1.3 ในกรณีที่ผู้ต้องการบวชมีจำนวนหรือมีระยะเวลาของการบวชไม่พร้อมกันควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ ไอซีที เพื่อการศึกษาเข้ามาช่วยให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยติดตามผลกลุ่มพระภิกษุผู้บวชระยะสั้นที่เข้ารับการฝึกอบรมเป็นการต่อยอดเพื่อให้ผู้เคยบวชระยะสั้นทุกคนมีความรู้ความสามารถ และนำไปใช้ในการช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะวิชาการของศาสนพิธี ไปช่วยงานบุญต่างๆ ได้ตามความสามารถเหมาะสม

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการกำหนดนโยบายและการบริหารนโยบายเกี่ยวกับเรื่องการบวชของคณะสงฆ์เพื่อให้การบวชและผู้บวชในสังคมไทยได้รับการพัฒนาไปในแนวทางที่ดี

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยความต้องการพัฒนาตนเองของพระอุปัชฌาย์ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของพระศาสนาจะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). แนวทางการดำเนินงานโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจารีณภาคฤดูร้อน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระครูสุนทรประสิทธิ์ธรรม (ประสิทธิ์ ชุตินธโร). (2558). กิจวัตร 10 กระบวนการฝึกตนในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทอง ธมฺมโก. (2553). ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2554). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากิตติพัฒน์ ศรีนาค. (2550). แนวโน้มวิกฤตพระสงฆ์ศาสนทายาทเนื่องด้วยการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการบวชระยะสั้นของพระสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดราชบุรี. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสหัส ฐิตสาโร. (2557). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในวัดเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระราชวรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). (2557). วิพากษ์พุทธปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสอาเซียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัน เสือสูงเนิน. (2557). การพัฒนาดนตามแนวทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2557). การพัฒนาและหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมและควบคุมการตรวจสอบคุณภาพการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์บริษัทผู้จ้างผลิต. เพชรบุรี : คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- _____. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม). (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. มหาเถรสมาคม.
- อำนาจ ปักษาสุข. (2557). การบวชในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, pp. 608.